

Raj Ferenc

búcsúja testvérétől

Való igaz, Raj Tamás egyetlen vér szerinti testvére én vagyok, de ahogy körülnézek ebben a nagy teremben, sok testvért látok, akik családdal és velem együtt gyászolják Tamás halálát. Vannak pillanatok, amikor a szavak cserbenhagyják az embert. Olyankor az imákban találunk menedéket. Mint kisgyermek, bátyám és én lefekvés előtt hányszor elrebegettük együtt azt a rövid imát, amelyre szeretett nagyszüleink tanítottak! Behunytuk szemeinket, és háromszor ismételtük:

Segítségedet remélem, Örökkévaló,
Remélem, Örökkévaló, segítségedet,
Örökkévaló, segítségedet remélem.

És igen, az imák csodát művelnek: most a lélek szemeivel látjuk őt – jóságos arcát, huncut mosolyát –, és emlékezünk bölcs tanításaira, melyeket ránk hagyott. De ahogy kinyitom szemem, a koporsó közelsége a huszadik századi modern héber költészet vezéralakjának, Chájim Náchman Bialiknak szavait idézi fel:

Ha meghalok, majd így sirassatok
Ím nincs többé a férfi, aki volt,
Elmúlt, noha még napja ki se tellett,
Kettépattant az élete dala.
Kár! Egy zsoltár az ajkában rekedt,
S most elvesztettük ezt az éneket,
Örökre el...

De mégsem! Mert Tamás ránk hagyta a Biblia 150 héber zsoltárának mesteri magyar fordítását, hogy őt idézve „a mai hazai olvasó megtalálja e könyvben a mindannyiunk számára oly fontos vigaszt, reményt, lelki erőt és felüdülést”. Talán Tamás erre a napra gondolt, amikor a 90. zsoltárt fordította: „Életünk ideje hetven év...” – és neki hetven esztendő adatott meg. Ami mindenél fontosabb, ő mindig szem előtt tartotta ugyanennek a zsoltárnak a tizenkettedik mondatát: „Napjainkat számba venni taníts meg úgy, hogy bölcs szívhez jussunk”.

Tanulás és tanítás. Hányszor mondta bátyám nekem kissé dorgálóan: „Ne csak beszélj, de tanítsál is!” Zsidó emberek szerte e világon ezen a héten Mózes második könyvének két utolsó szidráját, hetiszakaszát – *Vájákbélt* és *Pökuðét* – tanulmányozzák. Az első hetiszakasz legelső paragrafusa a szombat megszenteléséről beszél. Milyen gyönyörű volt a szombat az én testvérem házában! A béke angyalai, a Magasságos küldöttei voltak közöttünk... Maya és Ráhel meggyújtották a gyertyákat, elmondták a hozzátartozó imát, majd Tamás megáldotta a gyermekeket, Ráhelt és Rafit, akik már mint felnőttek is igyekeztek minden péntek este a családdal lenni. Később, miután Ráhel férjhez ment, bővült a kör, és a vő, Miklós is kiérdekelte az apai áldást, rögtön az unoka, Leó megszületése után. Az évek során, péntek esténként sok ember fordult meg Tamáséknál, és többen ott tanulták meg, nem szavakból, hanem példákából, hogy hogyan kell a szombatot valóban megszentelni.

Vájákbél egy másik mondata Becáléről, Mózes építőmesteréről beszél, akit Isten háromszorosan áldott meg. Raj Tamást is megáldotta az Örökkévaló háromszorosan: „Eltöltötte őt Isten szellemével, bölcsességgel, értelemmel és tudással minden munkában”.

Chokhmá – Bölcsesség, ami Tamással együtt született; ez olyasvalami, amit nem lehet csupán megtanulni.

Tövuná – Értelem: Tamás mesterien meglátta az összefüggéseket, és értelmezte, mint senki más, a megtörténtekeket.

Dá'át – Tudás, amit másoktól, mestereitől – Richtman Mózesztől, Scheiber Sándortól, Schindler Józseftől és Szemere Samutól – tanult.

Mint Becálélnak, Tamás lényének és személyiségének volt egyfajta pozitív kisugárzása, amely csak a kiválasztottnak adatik meg. Ugyanakkor, huncut humora és jóságos moso-

Kőbányai János fotója

lya megnyugtató közvetlenséget árasztott. Mindemellett példakép és mester volt, különösen abban, hogy a tárgyi tudásra való tanítás mellett önbizalmat tudott adni embertársainak. Ő valóban egyike volt a bibliai Áron tanítványainak, aki szereti a békét, követi a békét, és közelebb hozza őket a Tórához. A mi kicsi, sokat szenvedett hazánknak mennyire nagy szüksége lenne több ilyen emberre!

Gyászoló Gyülekezet! Akár zsidók vagytok, akár keresztények, akár hívők, akár ateisták, legyetek az én testvérem tanítványai! Szeressétek a békét, szeressétek embertársaitokat, és hozzátok őket közelebb a Tóra örök értékű er-

kölcsi tanításaihoz! Akkor lesz jövője a magyar zsidóságnak, és akkor lesz jövője Magyarországnak is.

Zsinagógáinkban szerte a világon *Pököd*, a második hetiszakasz olvasásának, Mózes második könyvének befejezése után szokás azt mondani: *Cházák, cházák vönitcházák!* „Légy erős, légy erős és erősítsük egymást”! Talán ez Tamás utolsó üzenete hozzánk. Ő belép az Örökkévalóságba. Az ő életének könyve e földön befejeződött, és ahogy a középkori könyvek végén írva van, *Tam vö-niólám sevách lá-Él, boré olám:* „Befejeződött és teljessé vált, dicsőség az Úrnak, a világ Teremtőjének”. Drága testvérem, Tamás, *léch bö-salom*, menj békével!

